

**BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ
FAKÜLTESİ HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ**

**2025-2026 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI GÜZ DÖNEMİ SAS138 RİSK
ALTINDAKİ ÇOCUKLAR VE HEMŞİRELİK YAKLAŞIMI DERSİ
EĞİTİM PROGRAMI KİTAPÇIĞI**

**DERSTEN SORUMLU ÖĞRETİM ELEMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ ELİF ERBAY**

İÇİNDEKİLER

- 1. Risk Altındaki Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımı Dersi**
 - 1.1. Dersin Tanımı ve Amacı**
 - 1.2. Dersin öğrenme çıktıları**
 - 1.3. Eğitim Modeli**
 - 1.4. Dersin Genel Hedefleri**
 - 1.5. Dersin Programdaki Yeri**
 - 1.6. Dersin Öğretim Yöntem ve Teknikleri**
 - 1.7. Dersin Değerlendirmesi**
- 2. Haftalık Ders İçeriği**
 - 2.1. Risk Altındaki Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımı Dersi Haftalık Ders Planı**
- 3. Risk Altındaki Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımı Dersi Kaynak Listesi**
- 4. Ekler**

1. 1. Risk Altındaki Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımı Dersi

1.1. Dersin Tanımı ve Amacı

Tanım:

Bu ders, risk altında bulunan çocukların (ihmal, istismar, kronik hastalık, göç, yoksulluk, engellilik vb.) sağlık ve bakım gereksinimlerini ele almakta; hemşirelerin koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici rollerini kanıta dayalı yaklaşımlar doğrultusunda incelemektedir.

Amaç:

Öğrencilerin risk altındaki çocukların sağlık sorunlarını tanımlayabilmesi, bu çocukların bakımında hemşirelik yaklaşımlarını planlayabilmesi ve multidisipliner ekipte etkin rol alabilmesini sağlamaktır.

1.2. Dersin öğrenme çıktıları

Ders sonunda öğrenciler:

1. Risk altındaki çocuk gruplarını ve özelliklerini tanımlayabilecektir.
2. Risk altındaki çocuklarda sık görülen sağlık sorunlarını açıklayabilecektir.
3. Hemşirelik bakımında koruyucu, destekleyici ve rehabilite edici yaklaşımları uygulayabilecektir.
4. Çocuk hakları, etik ve yasal boyutları tartışabilecektir.
5. Multidisipliner ekipte hemşirenin rolünü değerlendirebilecektir.

1.3. Eğitim Modeli

Ders, **klasik eğitim modeli** temel alınarak yürütülür. Klasik Eğitim Modeli öğretmen merkezlidir. Öğretmen bilgiyi aktaran, öğrenciler ise bilgiyi alan pasif konumdadır. Otorite öğretmendedir. Bilgi aktarımı esastır. Ders içerikleri önceden belirlenmiştir. Öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarından çok, toplumun veya otoritenin belirlediği müfredat öne çıkar. Ölçme–değerlendirme bilgiye yöneliktir. Ezberlenen bilginin ölçülmesi hedeflenir. Yazılı sınavlar, sözlü yoklamalar bu modelde yaygındır.

1.4. Dersin Genel Hedefleri

- Öğrencilerin risk altındaki çocukların sağlık sorunlarına yönelik farkındalık geliştirmesi
- Çocuklarda görülen risk faktörlerini ve sonuçlarını analiz edebilmesi
- Hemşirelik yaklaşımlarını vaka örnekleri üzerinden tartışabilmesi
- Çocuk hakları temelinde etik ve yasal sorumluluklarını kavrayabilmesi

1.5. Dersin Programdaki Yeri

Risk Altındaki Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımı dersi, hemşirelik lisans eğitiminde alan dışı seçmeli derslerinden biridir.

1.6. Dersin Öğretim Yöntem ve Teknikleri

- **Anlatım:** Temel kavramların aktarımı, teori sunumu, literatür bilgileri,
- **Soru-cevap:** öğrencilerin derse aktif katılımı, ön bilgilerin ölçülmesi, öğrenilenlerin pekiştirilmesi,
- **Ödev ve Projeler:** Bireysel ve grup projeleri ile konuların pekiştirilmesi,

1.7. Dersin Değerlendirmesi

- **Ara Sınav %30:** Çoktan seçmeli, açık uçlu ve karşılaştırmalı olmak üzere karışık sınav,
- **Ödev %30:** Konuyla ilgili araştırma ve sunum,
- **Final %40:** Çoktan seçmeli sınav,

2. Haftalık Ders İçeriği

2.1. 1. Risk Altındaki Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımı Dersi Haftalık Ders Planı

Hafta	Konu Başlığı	İçerik Özeti	Yöntem
1	Risk altındaki çocuk kavramına giriş	Risk faktörleri, risk altındaki çocuk grupları	Anlatım, soru-cevap
2	Çocuk hakları ve hemşirenin sorumlulukları	Çocuk hakları, etik ve yasal sorumluluklar	Anlatım, Görsel Materyal
3	Çocuk istismarı ve ihmali	İstismar ve ihmal türleri, İstismar ve ihmalde hemşirelik yaklaşımı	Grup tartışması, Vaka analizi
4	Yoksulluk, göç ve çocuk sağlığı	Göç ve yoksulluğun çocuk sağlığına etkileri, Hemşirelik bakımında önleyici girişimler	Anlatım, Soru-Cevap, Vaka analizi
5	Kronik hastalığı olan çocuklar	Kronik hastalıkların çocuk sağlığına etkiler, Kronik hastalıklarda hemşirelik bakımı ilkeleri	Vaka tartışması, Rol oynama
6	Engelli çocuklar ve bakım gereksinimleri	Engelli çocukların özel bakım ihtiyaçları, Aile merkezli bakım ilkeleri	Anlatım, Grup tartışması
7	Ruh sağlığı sorunları olan çocuklar	Çocuklarda görülen ruh sağlığı sorunları, Hemşirelik bakımı	Beyin fırtınası, Drama

Hafta	Konu Başlığı	İçerik Özeti	Yöntem
8	Çocuk evlilikleri ve gebelikleri	Çocuk evliliklerinin fiziksel, psikososyal ve toplumsal sonuçları, Erken gebeliklerde hemşirelik yaklaşımları	Grup çalışması, sunum
9	Çocuk ve Ergenlerde Bağımlılıklar ve Riskli Davranışlar	Çocuk ve ergenlerde en yaygın bağımlılık türleri, Teknoloji ve sosyal medya bağımlılığı, Bağımlılığın fizyolojik, psikolojik ve sosyal etkileri, Hemşirelik yaklaşımı	Anlatım, Vaka analizi
10	Ev kazaları ve çocuk güvenliği	Çocukluk çağında sık görülen ev kazaları, Koruyucu önlemler	Grup tartışması, proje ödevi
11	Okul çağı çocuklarında riskli davranışlar	Okul dönemindeki riskli davranışlar, Okul Sağlığı Hemşireliği	Görsel materyal, proje ödevi
12	Disfonksiyonel aile ve hemşirelik yaklaşımı	Disfonksiyonel aile yapısını ve çocuk üzerindeki etkileri, Hemşirelik bakımında aile odaklı yaklaşımı	Rol play, proje ödevi
13	Çocuklarda bulaşıcı hastalıklar ve riskler	Risk altındaki çocuklarda bulaşıcı hastalıklar, Hemşirelikte koruyucu yaklaşımlar	Anlatım, Grup tartışması
14	Genel tekrar ve vaka tartışmaları	Dönem konularının gözden geçirilmesi	Grup tartışması

Tarih	Saat	Sorumlu Öğretim Elemanı	Dersin Konusu	Dersin Hedefleri	Öğretim Metodları	Kaynaklar
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Risk altındaki çocuk kavramına giriş	- Risk faktörlerini açıklayabilme - Risk altındaki çocuk gruplarını tanımlayabilme	- Anlatım - Soru-cevap	- WHO. (2021). Child and adolescent health. https://www.who.int/child-health - Güler, Ç., & Akın, L. (2020). Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Çocuk hakları ve hemşirenin sorumlulukları	- Çocuk haklarını tanımlayabilme - Etik ve yasal sorumlulukları tartışabilme	- Anlatım - Görsel Materyal Kullanımı (Şemalar, resimler) - Soru-Cevap	- UNICEF. (1989). Convention on the Rights of the Child. - Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). Çocuk Hakları Sözleşmesi.
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Çocuk istismarı ve ihmali	- İstismar ve ihmal türlerini açıklayabilme - Hemşirelik yaklaşımını sıralayabilme	- Grup tartışması - Vaka analizi	- WHO. (2020). Child maltreatment. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment - Polat, O. (2020). Çocuk İstismarı. Seçkin Yayıncılık.
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Yoksulluk, göç ve çocuk sağlığı	- Göç ve yoksulluğun çocuk sağlığına etkilerini açıklayabilme - Hemşirelik bakımında önleyici girişimleri tanımlayabilme	- Anlatım - Soru-Cevap - Vaka analizi	- UNICEF. (2021). The impact of migration on children. https://www.unicef.org - Özcebe, H. (2019). Göç ve Çocuk Sağlığı. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği Yayınları.
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Kronik hastalığı olan çocuklar	- Kronik hastalıkların çocuk sağlığına etkilerini tartışabilme - Hemşirelik bakım ilkelerini sıralayabilme	- Vaka tartışması - Rol oynama	- Suris, J. C., Michaud, P. A., & Viner, R. (2004). The adolescent with a chronic condition. Archives of Disease in Childhood, 89(10), 938–943. - Ersin, F., & Bahar, Z. (2012). Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği. Nobel Yayıncılık.

		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Engelli çocuklar ve bakım gereksinimleri	- Engelli çocukların özel bakım ihtiyaçlarını açıklayabilme - Aile merkezli bakım ilkelerini tartışabilme	- Anlatım, - Grup tartışması	- WHO. (2011). World report on disability. https://www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/ - Küçükgüçlü, Ö. (2015). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımları. Nobel Yayıncılık.
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Ruh sağlığı sorunları olan çocuklar	- Çocuklarda görülen ruh sağlığı sorunlarını açıklayabilme - Hemşirelik bakımını tartışabilme	- Anlatım, - Grup tartışması - Vaka tartışması	- WHO. (2021). Adolescent mental health. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health - Kılıç, C. (2019). Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. - APA. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5).
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Çocuk evlilikleri ve gebelikleri	- Çocuk evliliklerinin fiziksel, psikososyal ve toplumsal sonuçlarını açıklayabilme - Erken gebeliklerde hemşirelik yaklaşımlarını tartışabilme	- Grup çalışması - Sunum	- Chandra-Mouli, V., Camacho, A. V., & Michaud, P. A. (2013). Adolescent pregnancy: An important issue for public health. Reproductive Health, 10, 1–7. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9941531/ - Erulkar, A., & Muthengi, E. (2023). Effectiveness of interventions to reduce child marriage and teen pregnancy in Sub-Saharan Africa. Frontiers in Reproductive Health, 5, 1105390. https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/frph.2023.1105390/full - Ayhan, H., & Çelik, S. (2023). Nurses' challenges regarding adolescent behavior in preventing early pregnancy. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/381341853_Nurses%27_Challenges_Regarding_Adolescent_Behavior_in_Preventing_Early_Pregnancy - Koc, I., & Dede, F. (2022). Adolescent marriage and motherhood in Turkey: A qualitative study. Journal of Advanced Nursing, 78(5), 1521–1534. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jan.15211

		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Çocuk ve Ergenlerde Bağımlılıklar ve Riskli Davranışlar	• Çocuk ve ergenlerde bağımlılık türlerini (nikotin, madde, teknoloji, sosyal medya) tanımlayabilmek. • Bağımlılık ve riskli davranışların sağlık, gelişim ve sosyal yaşam üzerindeki etkilerini açıklayabilmek. • Hemşirelik bakımı ve önleyici müdahaleler açısından bağımlılığın önemini kavrayabilmek. • Erken tanı ve eğitim programları ile risklerin azaltılmasına yönelik stratejileri tartışabilmek.	• Anlatım • Vaka analizi	1. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2024). Youth and tobacco use. https://www.cdc.gov/tobacco/data_statistics/fact_sheets/youth/index.htm 2. World Health Organization (WHO). (2023). Adolescent mental health: Risky behaviors and substance use. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health 3. Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2015). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. International Journal of Environmental Research and Public Health, 12(3), 356–361. https://doi.org/10.3390/ijerph12030356 4. Sussman, S., & Moran, M. B. (2013). Substance abuse among adolescents: Epidemiology and prevention. Pediatric Clinics of North America, 60(4), 905–926. https://doi.org/10.1016/j.pcl.2013.05.006
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Ev kazaları ve çocuk güvenliği	• Çocukluk çağında sık görülen ev kazalarını sıralayabilme • Koruyucu önlemleri tartışabilme	• Grup tartışması • Proje ödevi	1. WHO. (2008). World report on child injury prevention. 2. Sağlık Bakanlığı. (2017). Çocuk Güvenliği Rehberi. 3. Peden, M. (2009). Childhood injury prevention. BMJ, 338, b274.
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Okul çağı çocuklarında riskli davranışlar	• Okul döneminde riskli davranışları tanımlayabilme • Okul sağlığı hemşireliğini açıklayabilme	• Görsel materyal • Proje ödevi	1. WHO. (2021). School health and youth health promotion. https://www.who.int/health-topics/school-health 2. Öztürk, C. (2019). Okul Sağlığı Hemşireliği. Akademisyen Kitabevi. 3. CDC. (2022). Whole School, Whole Community, Whole Child (WSCC) model.

		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Disfonksiyonel Aile ve Hemşirelik Yaklaşımı	- Disfonksiyonel aile yapısını ve çocuk üzerindeki etkilerini açıklayabilme - Hemşirelik bakımında aile odaklı yaklaşımı planlayabilme	- Rol play - Proje ödevi	- CDC. (2022). School health guidelines. https://www.cdc.gov/healthyschools/npao/strategies.htm - Nutbeam, D. (2000). Health literacy as a public health goal. Health Promotion International, 15(3), 259–267. https://doi.org/10.1093/heapro/15.3.259 - WHO. (2014). Health for the world's adolescents. https://apps.who.int/adolescent/second-decade/
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Çocuklarda bulaşıcı hastalıklar riskler	- Risk altındaki çocuklarda bulaşıcı hastalıkları açıklayabilme - Hemşirelikte koruyucu yaklaşımları tartışabilme	- Anlatım - Grup tartışması	- WHO. (2020). Immunization. https://www.who.int/health-topics/immunization - Sağlık Bakanlığı. (2021). Türkiye Bağışıklama Rehberi. - Heymann, D. (2015). Control of communicable diseases manual. APHA.
		Dr. Öğr. Üyesi Elif Erbay	Genel tekrar ve değerlendirme	- Tüm dönem boyunca öğrenilen kavramları özetleyebilir - Hemşirelik bakımında kanıta dayalı yaklaşımları belirleyebilir	Grup tartışması	Önceki dönem ders notları ve kaynaklar

3. Risk Altındaki Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımı Dersi Kaynak Listesi

- Akyüz E. (2015). Çocuk Hukuku – Çocukların Hakları ve Korunması. PEGEM, Ankara
- Yavuzer H. (2019). Çocuk ve Suç. Remzi Kitabevi, Ankara
- WHO. (2021). Child and adolescent health. <https://www.who.int/child-health>
- Güler, Ç., & Akın, L. (2020). Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- UNICEF. (1989). Convention on the Rights of the Child.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). Çocuk Hakları Sözleşmesi.
- WHO. (2020). Child maltreatment. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
- Polat, O. (2020). Çocuk İstismarı. Seçkin Yayıncılık.
- UNICEF. (2021). The impact of migration on children. <https://www.unicef.org>
- Özcebe, H. (2019). Göç ve Çocuk Sağlığı. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği Yayınları.
- Suris, J. C., Michaud, P. A., & Viner, R. (2004). The adolescent with a chronic condition. Archives of Disease in Childhood, 89(10), 938–943.
- Ersin, F., & Bahar, Z. (2012). Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği. Nobel Yayıncılık.
- WHO. (2011). World report on disability. https://www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/
- Küçükgüçlü, Ö. (2015). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımları. Nobel Yayıncılık.
- WHO. (2021). Adolescent mental health. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health>
- Kılıç, C. (2019). Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları.
- APA. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5).
- Chandra-Mouli, V., Camacho, A. V., & Michaud, P. A. (2013). Adolescent pregnancy: An important issue for public health. Reproductive Health, 10, 1–7. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9941531/>
- Erulkar, A., & Muthengi, E. (2023). Effectiveness of interventions to reduce child marriage and teen pregnancy in Sub-Saharan Africa. Frontiers in Reproductive Health, 5, 1105390. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/frph.2023.1105390/full>
- Ayhan, H., & Çelik, S. (2023). Nurses' challenges regarding adolescent behavior in preventing early pregnancy. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/381341853_Nurses%27_Challenges_Regarding_Adolescent_Behavior_in_Preventing_Early_Pregnancy
- Koc, I., & Dede, F. (2022). Adolescent marriage and motherhood in Turkey: A qualitative study. Journal of Advanced Nursing, 78(5), 1521–1534. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jan.15211>
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2024). Youth and tobacco use. https://www.cdc.gov/tobacco/data_statistics/fact_sheets/youth/index.htm
- World Health Organization (WHO). (2023). Adolescent mental health: Risky behaviors and substance use. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health>

- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2015). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(3), 356–361.
<https://doi.org/10.3390/ijerph12030356>
- Sussman, S., & Moran, M. B. (2013). Substance abuse among adolescents: Epidemiology and prevention. *Pediatric Clinics of North America*, 60(4), 905–926.
<https://doi.org/10.1016/j.pcl.2013.05.006>
- WHO. (2008). World report on child injury prevention.
- Sağlık Bakanlığı. (2017). Çocuk Güvenliği Rehberi.
- Peden, M. (2009). Childhood injury prevention. *BMJ*, 338, b274.
- WHO. (2021). School health and youth health promotion.
<https://www.who.int/health-topics/school-health>
- Öztürk, C. (2019). Okul Sağlığı Hemşireliği. Akademisyen Kitabevi.
- CDC. (2022). Whole School, Whole Community, Whole Child (WSCC) model.
- CDC. (2022). School health guidelines. <https://www.cdc.gov/healthyschools/npao/strategies.htm>
- Nutbeam, D. (2000). Health literacy as a public health goal. *Health Promotion International*, 15(3), 259–267. <https://doi.org/10.1093/heapro/15.3.259>
- WHO. (2014). Health for the world's adolescents. <https://apps.who.int/adolescent/second-decade/>
- WHO. (2020). Immunization. <https://www.who.int/health-topics/immunization>
- Sağlık Bakanlığı. (2021). Türkiye Bağışıklama Rehberi.
- Heymann, D. (2015). Control of communicable diseases manual. APHA.

4. Ekler

Ek 1: Risk Altındaki Çocuklar ve Hemşirelik Yaklaşımı Dersi Ödev/Sunum Değerlendirme Formu

Kriter	Açıklama	Puan	Öğrenci puanı
Konuya Uygunluk	Ödevin veya sunumun ders kapsamında belirlenen “risk altındaki çocuklar ve hemşirelik yaklaşımları” konusunu ele alması	15	
Bilimsel İçerik ve Derinlik	Konunun literatür desteğiyle kapsamlı ele alınması, güncel ve güvenilir kaynak kullanımı (WHO, UNICEF, CDC, makaleler)	25	
Eleştirel Düşünme ve Analiz	Öğrencinin sadece bilgi aktarması değil, analiz yapması, yorum katması	15	
Hemşirelik Bakışı	Hemşirelik bakış açısı ile risk altındaki çocuklara yaklaşımın değerlendirilmesi, bakım planı veya müdahale önerileri	15	
Kaynak Kullanımı ve APA 7 Uygunluğu	Kaynakların yeterli, güncel ve APA 7 kurallarına uygun olması	10	
Ödevin Düzeni ve Yazım Kuralları	Dil bilgisi, yazım kuralları, paragraf düzeni, mantıklı akış	10	
Sunum	Sunumun netliği, süreye uygunluk, ses tonu, görsel destek kullanımı, katılım ve etkileşim	10	

Toplam Puan: _____ / 100

Genel Değerlendirme ve Geri Bildirimler:

(Öğretim elemanı tarafından doldurulacak)

Öğrenci Adı – Soyadı: _____

Tarih: _____

Değerlendiren: _____